

תבונות

הגות עיון ופשט
משיעורי

הג"ר דוד לייבל שליט"א

נערך ע"י תלמידיו

שוכן לשבטיו

שלוש פעמים מנסה בלעם לקלל את ישראל ופעם אחר פעם הוא מוציא מפיו ברכה תחת קללה. שלוש פעמים הוא הולך לראות את ישראל, שלוש פעמים הוא מורה לבלק לבנות מזבחות ולהעלות קרבנות לסייע לקללתו, אך בכלם יוצאת מפיו ברכה.

מעיון בפסוקי הפרשה אנו רואים כי בפעם השלישית ברכתנו איננה רק מילים אותם הכניס ה' לפיו בניגוד לרצונו, אלא משמע שמעצמו ביקש לברכם:

וַיֵּרָא בְלָעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִלֵּךְ כְּפַעַם כְּפַעַם לְקִרְאֵת נְחָשִׁים וַיֵּשֶׁת אֶל הַמִּדְבָּר פָּנָיו: וְכו' וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר...

כך אנו אף מוצאים בפירושים של הרשב"ם והרמב"ן שבפעם השלישית "נתכוון לברכם בלב שלם".

הסיבה לשינוי שהתרחש אצל בלעם בפעם השלישית מבוארת גם היא בפסוקים:

וַיֵּשֶׂא בְלָעָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו וְתָהִי עֲלָיו רִיחַ אֱלֹהִים: וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר...

אך עלינו להבין מהו התוכן של ראייתו את ישראל 'שוכן לשבטיו' שהיה בכוחה לגרום לבלעם לסגת מתוכניתו לקלל את עם ישראל ולברכם. רש"י מבאר את אותה הראייה: 'שוכן לשבטיו - רא ה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין'. ועדיין צריכים אנו להסביר כיצד העובדה שכל שבט ושבט מעם ישראל שוכן לעצמו הפכה את רצונו של בלעם מלקלל לברך.

העם והשבטים

התשובה טמונה בהבנת בניינו של כלל ישראל כאומה מאוחדת המורכבת משנים עשר שבטים.

טבע האומות לשאוף אל אחדות. השלטון, ובעולם העתיק - המלך שואפים תמיד להתיר את כל העם בכור הברזל כדי לגבשם כגוף אחד. קיומם של קבוצות שונות בתוך העם מהווה איום על הזהות הלאומית וממילא גם על השלטון, כפי שמצאנו שהמן מתרה באזני אחשורוש מפני העם המפוזר והמפורד בין העמים.

ואולם, עם ישראל מתנהל בצורה שונה. החלוקה לשנים עשר השבטים היא עקרונית. התורה, לא רק שאינה מבקשת לטשטש אותה, אלא להיפך, היא אף מעצימה אותה ביותר. כל שבט יש לו דגל משלו, מקום משלו במחנה, זמן נסיעה משלו, ונחלת אבות הייחודית לו. יש שבט שעומד בראש המחנות ויש שבט שמאסף. יש מי שמופקד על משכן ה' ויש מי שמופקד כחיל חלוץ. כל שבט בעל תפקיד משלו ואין אחד נוגע במלכות חברו.

והדבר דרוש ביאור: מדוע התורה אינה חותרת לקיומה של חברה הומוגנית ושווה, מהו הצורך לשמר ולחדד את השבטיות הזאת בתוך עם ישראל ולא לחתור לאחדות פשוטה וברורה בין כל חלקי העם בה יתרכזו כולם תחת דגל אחד ושבט אחד - שבט ישראל?

התשובה לכך היא, כי למבנה העם המחולק לשבטים ישנה מעלה עצומה. ונבאר:

עם ישראל כולו קיבל את אותה תורה מסיני, אולם העובדה שכל שבט הוא בעל גוון משל עצמו מאפשרת ריבוי מעלות וצדדים שאי אפשר היה להגיע אליהם לולא ההבדלים והמאפיינים המייחדים כל שבט ושבט. כדוגמא, אילו כל עם ישראל היה נוהג בצורה אחידה ולא היה את שבט לוי שמקדיש את כל חייו לעבודת ה' בהתבדלות מוחלטת מחיי הגשם, היה עם ישראל חסר את החלק של השראת השכינה שיכול לבוא דווקא ע"י שבט לוי שמתמסר כולו לנקודה הזו. כך גם הדברים לגבי כל שבט ושבט. אילו לא היה את שבט דן שמאסף לכל המחנות, לא היה מי שמביא לידי ביצוע את עבודת הטיפול בנחשלים ההולכים בשולי המחנה הצריכים חיזוק מיוחד להשאירם תחת כנפי השכינה. אילו לא זבולון הסוחר, לא

היה מי שבארחות חייו מקיים את ציווי התורה 'איפת צדק והין צדק' ויקיים את מעלת מצוות הצדקה בכך שהוא מקדיש את הונו לקיום התורה של יששכר.

התורה רוצה בקיומם של י"ב שבטים משום שבכך יוכלו להתקיים בשלמות מעלותיהם הרבות והמגוונות הנדרשות מקיום התורה על שלל תרי"ג מצוותיה.

יחזן שם ישראל – כאיש אחד בלב אחד

אך זהו רק צד אחד של התמונה. צד החלוקה לשבטים. הצד השני הוא חיבור כולם סביב משכן ה'.

שכן, מנגד למיוחדות המודגשת בהנהגתו ואופיו של כל שבט ושבט העומד תחת הדגל המיוחד לו, ניתן לדאות כי נקודת החיבור של כל השבטים היא שכולם סובבים סביב משכן ה'. בקבלת התורה מצאנו אף את הצורך באחדות לקבלת התורה כפי שכתוב 'יִחְזַן שֵׁם יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּיָמֵינוּ וְנִשְׁמַח בְּיָמֵינוּ וְנִשְׁמַח בְּיָמֵינוּ'.

מדוע האחדות חשובה כל כך למבנהו של עם ישראל ומהווה כעין תנאי לקבלת התורה?

התשובה היא, כי יתרונו של שבט אחד אינו מסתיים בכך שהוא מקיים את ייעודו ואת תפקידו אלא עליו להשפיע בדרך זו על כלל האומה, שבט לוי המצויים בד' אמות של הלכה ישפיעו על כלל האומה את רוח התורה והקדושה, שבט יהודה יוכלו להשפיע עזות וגבורה אשר חשובים גם הם לבנין האומה, זבולון הסוחר אשר עוסק בעבודתו ביושר ובנאמנות ישפיע רוח של צדק ונקיון כפים בישראל, הדיינים משבט יששכר ישפיעו ויורו הלכה לישראל.

אך קיומה של השפעה זו מותנית בתחושת האחדות הצריכה להתקיים בין כלל שבטי ישראל. אם כל שבט יחשוב שהדרך שלו היא האמת המוחלטת ואין בלתה וכולם צריכים ללכת בעקבותיה, לא תתקבל התוצאה המבוקשת. לדרכו הייחודית של כל שבט ושבט יש בהכרח צד יתרון ומאידך גם צד חסרון, את צד יתרונו תורם הוא לשבטים האחרים, ואת צד חסרונו - ממלא הוא מהם. השלמות האמיתית של כלל האומה היא כאשר לכל שבט יש את מעלתו וייחודו ומבין כולם יחד תעלה המשואה של עבודת ה' וקיום תרי"ג מצוותיה.

כך הוא המבנה הרצוי של עם ה', ולשם חותרת התורה בפירוט הרב של צורת מחנה ישראל, מצד אחד: "איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל", ההתייחסות והתפיסה של כל שבט כלפי השכינה, שונה מרעהו. ממזרח וממערב, מצפון ומדרום, לכל שבט יש דרך שונה בעבודת ה' המיוחדת לסגולתו ולאופיו, אך מאידך "מנגד סביב לאוהל מועד יחנו". נדרשת אחדות שלמה בין כל חלקי העם בכך שהם מעמידים במרכז הווייתם את שכנית ה' בקרבם. ומבין כולם מתקלס צילאה.

ברכת השבטים

מעתה נבין מה בראייתו של בלעם את ישראל השוכן לשבטיו גרם לו לברכם בלב שלם.

כוחו של בלעם לקלל עד שהיה צריך נס מיוחד להפוך את קללתו לברכה - התייחד בכך שידע לכוון לרגע בו ה' זועם, כמבואר בחז"ל (ברכות ז.): "מלמד שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקב"ה כועס בה" וביאור הדבר בדרך קצרה הוא, שבלעם, בעינו הרעה, ידע לעורר את נקודת החסרון המצויה בכל אדם ובכל אומה.

כשהוא רוצה לקלל את ישראל בפעם השלישית הוא מבקש לראות את כל העם, לחפש בהם נקודת חסרון חדשה שטרם ראה. בלעם אכן העלה בחתו חסרונות רבים שישנם בעם ישראל, אולם אז הוא נתקל במראה האוהלים ובצורת החנייה בה כל שבט ושבט "שוכן לעצמו ואינו מעורבין", כאשר הוא רואה זאת, הוא מבין שהקב"ה סידרם בצורה שהיא מקור ברכה נובע, ובלתי ניתנת לקללה. אי אפשר למצוא חסרון באומה הבנויה כך. כל מגרעת אשר תימצא בשבט אחד, מאוזנת היא על ידי השבט שכנגדה. כל קלקול ופגימה שיראו באחד מאוהלי יעקב, חוזרים ונתקנים הם על ידי האוהלים הסמוכים להם. וזאת בשל היותם מחד גיסא שוכנים לשבטים ואינם מעורבין זה בזה אך מאידך חיים בהרמוניה ובאחדות. אז יצאת מפיו בעל כרחו הברכה; **מֵה טָבוּ אֱהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁפָּנְתֶיךָ יִשְׂרָאֵל.**

עקרון זה נכון ברמת השבט, אבל גם ברובד הפרט. על כל יהודי לדעת את מקומו המסוים בתוך העם, ואת תפקידו המתאים לו באופן אישי, כשם שהתורה לא דרשה לייצר שבט אחד לכלל האומה הישראלית כך גם לא נדרש מכל אחד לעבוד את עבודת ה' של חברו, אלא את עבודתו שלו. בדרך מליצה ניתן להטעים בכך את ההסבר השני המובא ברש"י על ראייתו של בלעם את ישראל "שוכן לשבטיו" - 'ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חברו'...

אך במקביל, על כל יחיד לזכור שדרכו אינה אלא צד אחד בתוך עושר דרכי העבודה, ומשכן אל לו להתנאות או להיבדל מאחיו שעבודתם שונה מעבודתו, אלא להפך עליו לשאוף ולכוון את עבודתו בצורה שתתאחד עמם, יחד שבטי ישראל - כאיש אחד בלב אחד, נוכח פני השם.

פשטא

פשטות המתחדשים במקרא ובאגדה

בלק – – פשטא – מדור קצרים

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת פֶּלֶא רְאִשֵׁי הָעֵם וְהוֹקַע אוֹתָם לַה' נֶגֶד הַשָּׁמַיִם וַיֵּשֶׁב חֲרוֹן אַף ה' מִיִּשְׂרָאֵל:
הדרך המקובלת לפרש את המילה הוקע היא: הוצאת דבר ממקומו, כעניין 'ותקע כף ירך יעקב'.
כשבהקשר זה פירושה של ההוקעה היא: הוצאה מחוץ למחנה של החוטאים.

אך לשורש התיבה הוקע קיימות משמעות נוספת והיא - חיבור משמעותי. (ראה ירמיה ו, ח, יחזקאל כג יז, ופרש"י שם) והדומה לו - כתובת קעקע שהיא כתובת המחוברת אל העור באופן מוחלט, וכן ההוקעה הרי היא קובעת דבר מסויים למקומו באופן מוחלט. על פי פרשנות זו, נבין את הציווי "קח את כל ראשי העם, והוקע אותם לה' נגד השמים" באופן הפוך לגמרי. כאן ההוקעה תזוהה עם חיבור והידוק. כלומר, משה נדרש לקבוע חיבור משמעותי של ראשי העם - החכמים, הנכבדים, השופטים וראשי העדה - לה'. חיבור זה צריך להעשות בפרהסיא - "נגד השמש" להיראות לעין כל כביטוי לעוצמתו, ולהוות מפגן דבקות וחיבור לעבודת ה' בטהרתה. חיבור זה של ראשי העם והוקעתם לה' הוא תחילת הטיפול באותה סטייה מן הדרך של העם הזונה אל בנות מואב. כאשר נכבדי העדה מחוברים באופן כה מוחלט לה', הם יכולים להשפיע על העדה כולה, להשיב לב בנים על אבות ולחזק את בדק הבית.

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים וַיַּחַל הָעָם לְזַנּוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב: וַתִּקְרְאוּן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכְל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת פֶּלֶא רְאִשֵׁי הָעֵם וְהוֹקַע אוֹתָם לַה' נֶגֶד הַשָּׁמַיִם וַיֵּשֶׁב חֲרוֹן אַף ה' מִיִּשְׂרָאֵל.

ישנה תמיהה העולה למקרא פסוקי הפרשה: מדוע למשה לא היה מובן מאליו שצריך להרוג את כל עובדי העבודה זרה עד כדי שהוצרך לקבל על כך ציווי מאת ה'. הלא, ברור הוא הדבר שהעובד עבודה זרה חייב מיתה. וכמו כן יש להקשות, מדוע לא נהרג זמרי על כך שעבד עבודה זרה, ונדרשה הלכת 'הבועל ארמית קנאים פוגעים בו' על בעילת כזבי?

אשר יראה מדקדוק בלשון הפסוקים "ותקראנה לעם לזבחי אלוהיהן" ולא, כמתבקש, "לזבח לאלוהיהן". שבשלב זה מופנים כל רצונותיו של העם, להתערות בעם המואבי, לאכול משולחנם ולחוג איתם את חגיגתם. הסטייה מן הדרך נובעת מן הרצון להתקרב ולהתערות ב"בנות מואב". כלומר, תחילת החטא היתה ברצון לסעוד יחד עם בנות מואב מתוך מגמה פסולה להתערות בהן ולשהות בחברתן, אך לא במובהק כדי לעבוד עבודה זרה, ורק לאחר מכן התגלגלו מעשיהם לכדי עבודה זרה.

כך אף עולה מתוך דקדוק נוסף בלשונות הפסוק: "ותקראנה לעם לזבחי אלוהיהן" אין כאן פנייה ל"אלוהי מואב" או ל"בעל פעור", יש כאן פנייה אחת בלבד ל"אלוהיהן" - הסטייה מן הדרך נובעת מן הרצון להתקרב ולהתערות ב"בנות מואב". דקדוק זה עשוי להועיל בהבנת הלשון "אלוהיהן" בלשון נקבה, הקושרת את אופי העבודה זרה ואת הסיבה לחטא בה, בבנות מואב.

זאת הסיבה כי לא כל ההמון החוגג עם בנות מואב יכול להיות מוגדר כ"עובד עבודה זרה גמור". שהרי נחלקו אביי ורבא במסכת סנהדרין: (סו:) "איתמר העובד עבודת כוכבים מאהבה ומיראה." [מאהבת אדם ומיראת אדם, ולא חשבה בלבו באלהות" - רש"י] אביי אמר חייב, רבא אמר פטור. אביי אמר חייב - דהא פלחה. רבא אמר פטור - אי קבליה עליה באלוה, אין. אי לא, לא" וקיימא לן, הלכה כרבא. ברור כי ההיענות לקריאה לזבחי אלוהיהן או ההשתחוויה אשר באה בעקבותיה נעשו מתוך אהבה לבנות מואב, ורצון להתערות ולהשתלב בקרבן, ואם כן אין כאן "עבודה זרה" המוחייבת סקילה. אך גם לדעת אביי, האוסר עבודה כזו - "דהא פלחה", ברור כי האיסור אינו אלא במקרה של "ליבו לע"ז" ואילו כאן חטאם היה בדרגה פחותה מכך.

אפשר, שלכך נצרך משה לשאול על כך וזאת גם הסיבה שלא נהרג זמרי על איסור עבודה זרה.

עומקא דשמעתתא ביאורים בעומק הסוגיות ולשונות הש"ס

בגדרי נזקי שכנים

חלק ב'

ביאור חילוקי שיעורי ההרחקות

[מתוך ספר 'עומקא דשמעתתא' חלק ב"ב]

הנה נתבאר עד עתה דגדר חיוב ההרחקות דפרק לא יחפור (ב"ב י"ז ע"א) אינו מדיני נזיקין, דסברא פשוטה היא דכל שהוא משתמש בתשמישי הקרקע הרגילים, כמו בור זרעים ורחיים וכו', אף שנגרם בכך נזק לחברו - אינו חשוב כמזיק כלל, כיון שהוא משתמש בשדהו את תשמישי הקרקע הראויים להיעשות בה, והנזק נגרם בעקיפין ואינו חשוב כנזק אלא כתשמיש.

וביארנו עוד דסברא זו המתירה לאדם להשתמש בחצרו שימושים הראויים להיעשות בה אף שהדבר גורם נזק לשכנו, לא ניתנת להיאמר אלא אם נגדיר את עיקר פעולתו כמעשה השתמשות בשלו, דבכה"ג הוא נחשב כמשתמש ואין סברא למנוע את האדם מלהשתמש בשלו, אבל במקום שניכר לעין שבזמן השימוש ממש יוצא נזק ישיר לשכנו, שוב אין להחשיב פעולה זו כהשתמשות גרידא, וע"כ כל שניכר בבירור הנזק העולה מהמעשה אינו מוגדר עוד כמעשה השתמשות אלא כמעשה נזק, ואולם כאשר הנזק הבא לשכנו אינו נגרם באופן ישיר מן התשמיש, מעשהו זה מוגדר כמעשה השתמשות וכל שהוא חשוב כמשתמש אין למונעו מלהשתמש בשלו אף אם נגרם עי"ז איזה נזק לשכנו.

ומעתה נראה לבאר באופני ההרחקה המבוארים במתני' דפירקין, דהן אמנם דאפשר שייגרם נזק אף מעבר לשיעורי ההרחקה המסויימים שנאמרו, אבל מ"מ שיעורים אלו עניינם לקבוע עד היכן מוגדר הנזק הבא מכל שימוש - ככזה הבא באופן ישיר ממעשה השימוש, דאז יש להחשיבו כמעשה נזק ואין להתיר עשייתו. וזהו עניינם של שיעורי ההרחקה דמתני' - להגדיר שאין הנזק העולה ממעשה זה חשוב כנזק ישיר הבא מן השימוש, אלא כחלק מהשימוש עצמו.

והנה גבי היזקא דגורן (ב"ב כ"ד ע"ב), כיון שהמוץ המגיע מן הגורן ניכר בתוך נירו של חברו, לעולם אין לנו לומר דחשיב הוא כמשתמש, שהרי הגעת הנזק מן הגורן ניכרת אצל חברו, והמוץ קיים לפנינו בחרישה, וע"כ חייב להרחיק עד שלא יזיקנו או להרחיק חמישים אמה (ויבאר שיעור זה לקמן), דכל שניכר הנזק הנגרם ממעשה השימוש

לעינינו שוב חשוב הוא כמזיק ולא כמשתמש ומחוייב להימנע מלהזיק את חברו מכל וכל.

וה"נ שיעור ההרחקה דג' טפחים דמתני', הוא משום דכל שלא הרחיק כשיעור הרי הקשר שבין התשמיש לבין הנזק היוצא ממנו - ניכר ביותר, ואין לנו לראותו כמשתמש אלא כמזיק, וע"י שמרחיק שיעור ההרחקה זה דג' טפחים, אין אנו רואים את הנזק הנגרם כיוצא מבורו של חברו באופן ישיר, אלא רק באופן עקיף, ולכן חשוב הוא כמשתמש בחצרו. והנה שיעור ההרחקה דג' טפחים הוא שיעור הנאמר בדיני התורה בכמה מקומות [כגון גבי לבוד ורשויות דשבת], כשיעור 'מקום' המועט ביותר, והכא אמרינן שכל שמעמיד התשמיש באותו 'מקום' של תשמיש שכנו, יש לנו לראותו כמזיק, אבל כשאינו מעמיד תשמיש זה באותו 'מקום' של שכנו, אלא מרחיק ממנו ג' טפחים, הרי שאין לנו לראותו כמזיק אלא כמשתמש, ועל כן אינו חייב להרחיק¹.

וכעין זה י"ל אף בשיעור ד' אמות המוזכר במשנה דלקמן, דד' אמות הוא שיעור המועט ביותר לרשות כל שהיא ול'מקום חשוב, ולכן בתשמיש שהנזק העולה ממנו ניכר יותר הצריכוהו חכמים שירחיק בשיעור זה, שכל שחוצץ ביניהם מקום שיכול להיות לרשות בפני עצמה אין נראה הנזק העולה מהתשמיש נחשב כנזק ישיר. וכמו"כ בשיעור חמישים אמה המבואר במשנה, כיון שנזק הגורן הוא נזק הנראה לעין ביותר שהמוץ היוצא מן הגורן נראה לעינים, הצריכוהו להרחיק שיעור גדול יותר בכדי שלא יחשב המשתמש כמזיק ישיר, וחמישים אמה הוא שיעור של בית כור שהיא שדה גדולה, דכל שמרחיק בשיעור מקום כזה היכול להיות שדה בפני עצמה, אף אם יעלה משימוש זה נזק ישיר אין לראות בזה קשר לתשמיש ולבעליו. ומה שגבי נירו של חברו הצריכוהו להרחיק בכדי שלא יזיק, היינו משום דהתם גם הנזק הנגרם ממנו ניכר לעינינו, שהמוץ המגיע מגורנו של חברו נכנס בחרישה וניכר לעין לפנינו.

בביאור הא דמודה ר' יוסי במתני'

והנה גבי אילן שנחלקו בו ר' יוסי ות"ק, באמת א"א לראות בבירור את הנזק המגיע לבעל הבור ממעשה נטיעת האילן, שכן עתה אין שום נזק לבור והנזק הנשקף ממנו עתיד להתרחש רק בזמן רחוק, וע"כ ס"ל לר' יוסי דאין חובת הרחקה כלל, דכיון דא"א לראות את פעולת הנזק בבירור הרי הוא נראה כמשתמש בשדהו, וזה נוטע בתוך שלו וזה חופר בתוך שלו. אך רבנן ס"ל דאף שהנזק עתיד להתרחש רק לזמן מרובה מ"מ הקשר בין השימוש לנזק ניכר ביותר, שכן שורשי האילן המזיקים את הבור נראים לעין, וע"כ יש להחשיבו כמזיק ולא כמשתמש ועליו להרחיק.

ואכן גבי סולם פריך בגמ' לימא מתני' דלא כר' יוסי, דהנזק הבא מהעמדת הסולם הוא שע"ז

1. ואף גבי בור דצריך להרחיק ו' טפחים דמכותל בורו שנינו, מ"מ באמת שיעור ההרחקה הוא ג' טפחים מכותל הבור, ועיין בביאור הדברים לקמן אות ב'.

הוא ברמב"ם פרק י' מהל' שכנים (הלכה ה'), וז"ל: 'מי שבא לעשות משרה של פשתן בצד ירק של חבירו וכו', בכל אלו וכיוצא בהן, אין צריך להרחיק בכדי שלא יזיק, ועל הניזק להרחיק את עצמו אם ירצה עד שלא יגיע לו הנזק, שזה בתוך שלו הוא עושה והנזק בא לחבירו מאליו. במה דברים אמורים שאינו מרחיק, כשהיה הנזק בא מאליו אחר שיפסקו מעשיו של מזיק, אבל אם היו מעשיו של זה עושה ברשותו מזיקין את חבירו בשעת עשייתו הרי זה כמי שמזיק בידו, הא למה זה דומה למי שעומד ברשותו ויורה חצים לחצר חבירו ואמר ברשותי אני עושה שמונעין אותו. וכן כל ההרחקות האמורות למעלה בענין זה, אם לא הרחיקן הרי זה כמי שהזיק בחציו, לפיכך צריך להרחיק משרה מן הירק וכרשין מן הבצלים וחרדל מן הדבורים שלשה טפחים או יתר מעט, כדי שלא יהיה היזק בידים, אבל להרחיק עד שלא יבא הנזק מאליו אין צריך, עכ"ל.

והנה הרמב"ם קאי בשיטת ר' יוסי, וביאר דר' יוסי הצריך הרחקה ג' טפחים כדי שלא יהא חשוב גירי דיליה (דמודה בו ר' יוסי דאסור), ומ"מ חזינן בבירור בדברי הרמב"ם דהמציאות היא שהנזק הנפעל מן המזיקים האמורים בפירקין ממשין והולך אף ביותר מג' טפחים, אך הרחקה ג' טפחים מהניא לפוטרו מחיוב הרחקה הנזיקין.

ועיקר סברת הרמב"ם דלר' יוסי מהני הרחקה ג' בכדי להחשיבו שאינו גירי דיליה, הוא כמו שנתבאר, דע"י ההרחקה דג' טפחים אין לראות בבירור את הקשר והחיבור בין המתונתא היוצאת מן הבור ואף אם יגרם נזק לחבירו אינו מחוייב להימנע דהרחקה זו מהניא ליה להחשיבו כמשתמש ולא כמזיק וממילא אין לאסור עליו התשמיש בחצרו.

[ועיין לקמן בסימן ו' אות א' בגדר גירי דיליה' שנתבאר דהיא גירי דיליה' המתבאר בסוגיין בדברי ר' יוסי, אינו כענין גיריה דיליה' האמור בעלמא בגמ' (כגון בסנהדרין ע"ז: ועוד) דע"ז חשוב מזיק בידים ולא גרמא משום שהוא גירי דיליה'. דהרי מבואר בגמ' (כ"ב:) דהנזק הבא ע"י הנמיה הוא גרמא, ואפ"ה איתא בגמ' שם דמודה ר' יוסי לאסור משום דהוה גירי דיליה, א"כ על כרחך דתרתו מילי נינהו, ואיכא גדר גירי דיליה' גבי נזיקין ואיכא גדר דגירי דיליה' בפנ"ע גבי הרחקה נזקים].

יכולה הנמיה לעלות, וא"כ אין זה נזק מידי ולא ניתן לראות בבירור את הקשר שבין העמדת הסולם לבין הנזק העולה ממנו, ואין להחשיב פעולה זו למעשה היזק אלא להשתמשות בשדה וראוי היה שר' יוסי יתיר בו כמו באילן. ומסקנת הגמ' דר' יוסי מודה בזה לאסור משום ד'זימנין דבהדי דמנח ליה יתבא בחור וקפצה'. והביאור בזה, דכיון דאפשר שמעשה הנזק הנגרם מהעמדת הסולם יהיה מידי שוב ניכר בבירור הקשר שבין מעשה השימוש של העמדת הסולם לבין הנזק העולה ממנו לשכנו, אף באופן שהנמיה לא קפצה מיד, דעצם הדבר שאפשר שיתגלגל ממעשה זה נזק מידי שולל את הגדרת הדבר כשימוש גרידא ומחשיבו כמזיק ועל כן הוא אסור, ואין זה דומה לאילן שהתיר בו ר' יוסי. (ועיין בזה עוד לקמן בסימן ו' בגדר גירי דיליה' אות א' ב').

העולה מדברינו, דבין שיעור הרחקה דג' טפחים המבואר במתני' ובין שאר שיעורי ההרחקה דפירקין, אינם מפני שכך שיערו חכמים דעד שיעור זה דוקא מגיע היזק לבור וכיו"ב ותו לא, דלעולם אפשר שהנזק קיים אף בשיעור הגדול מזה, אלא שעל ידי הרחקה זו אין פעולת הנזק העולה משימוש זה ניכרת, ושוב חשבינן למעשה זה כמעשה השתמשות ולא כמעשה נזק, אבל בהרחקה פחותה מזו חשוב הדבר כמעשה היזק ולא השתמשות ועל כן אסור לעשותו אף שע"ז הוא מפסיד בהשתמשות דחצרו.

ובביאור זה שוב אין אנו צריכים לדחקים עצומים לומר שמציאות הנזק הנגרמת במזיקין דפירקין הרי היא לפי שיעורי המשניות בג' טפחים וד' אמות וחמישים אמה - בדיוק, לא פחות ולא יותר, שהוא דבר הרחוק מן השכל וכפי שהוכחנו מן הראשונים, וכמו שנתבאר לעיל.

דאיה מדברי הרמב"ם למש"נ בגדר שיעורי ההרחקה

והנה הא דנתבאר דמהתשמישים המבוארים במתני' מגיע נזק לחבירו אף ביותר מג', מבואר

העלון יוצא לאור על ידי מכון 'תבונות', רח' יהודה הלוי 10 בני ברק

להארות והערות ולקבלת תכנים נוספים ניתן לפנות במייל: a@tvunot.net

ניתן להנציח ולתרום את הדפסת העלון לפרטים: 053-41-6-8888

להרשמה לקבלת העלון במייל יש לשלוח מייל ל- a@tvunot.net

העלון אינו מופץ בביהכ"ס באופן קבוע המעוניין לקבל את העלון המודפס בדואר עבורו או עבור בית הכנסת שבו הוא מתפלל יפנה ל- a@tvunot.net או בטלפון 053-41-6-8888

**המעוניין לקבל
את העלון המודפס
עבורו או עבור
בית הכנסת בו
הוא מתפלל**

יפנה במייל
a@tvunot.net
או בטלפון
053-41-6-8888
(יש להשאיר הודעה)

**העלון מודפס לע"נ
רחל בת זוהרה.**

נתרם ע"י בנה הר"ר משה
לרפואה ולהצלחה

שיעורי הרב

שיעורי הכוללים

במסגרת השיעורים
בסניפי רשת הכוללים
'רבי עקיבא איגר'
בנשיאות מורנו
הרב שליט"א,
ימסור הרב שיעור
בסניף:

בני ברק - רח' חגי
ביום חמישי י"ד תמוז
בשעה 12:00,
בנושא: 'עניני דיומא'

**שיעור בספר
מורה נבוכים**

עקב ביטול השיעור
בשבוע שעבר,
השיעור יתקיים השבוע.
(במקום ובזמנים הרגילים)

העמק דבר

שאלות לעיון

ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם לח' נגד השמש
וישב חרון אף ה' בישראל:

ויאמר משה אל שפטי ישראל הרנו איש אנשיו הנצקדים לבעל פעור:

השינוי בלשונות הפסוקים בין ציווי ה' למשה, לבין פעולתו של משה
נראית לכאורה תמוהה ביותר, ה' מצווה להוקיע את כל 'ראשי העם',
ואילו משה מצווה אל שופטי ישראל 'הרגו איש אנשיו' ציווי העוסק
לכאורה בהמון העם ולא בראשי העם, כמו כן קיים חילוק בין ההגדרה
של 'ראשי העם' האמורים בציווי ה' המדבר גם על הנשיאים ובעלי
תפקידים אחרים, לבין שופטי ישראל המוזכרים בפעולתו של משה.

כמו כן יש לעיין בחילוק הקיים בין לשון ציווי ה' למשה 'קח את כל
ראשי העם' האמור לכאורה ללא כל סייג, לבין פעולתו של משה
המצווה להרוג רק את הנצמדים לבעל פעור'.

[יעויין בביאורנו על לשון 'הוקע' האמור בפסוק (מובא במדור 'פשטא')
ואולי בכך יש יישוב לדברים].

והנה איש כפני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה
ולעיני כל עדת בני ישראל והכה ככים פתח אהל פוער:

יש לעיין בטעם הדבר שלא הוזכר כאן שמו של זמרי בן סלוא,
ואין לומר שרצתה התורה להסתיר שמו כפי שעשתה גבי מקושש
העצים, שכן מוזכר הוא במפורש לקמן בפרשת פנחס, ומדוע לא
נזכר במקומו. [ועיין באוה"ח שכתב שזכר שמו שם להראות כוחו
של פנחס שלא היה ירא מזמרי אפילו שהיה נשיא, אך לכאורה מ"מ
לא נתיישב, דאם כבר נתפרסם שמו למה לא נכתב כאן במקומו].

הודעה משמחת

לרגל חודש הספר

ניתן שוב להשיג את הספר

עומקא דשמעתתא

ביאורים בעומק הסוגיות ולשונות הש"ס

משיעורי הגאון רבי דוד לייבל שליט"א

ראש מסלכת התורה - כוללי 'רבי עקיבא איגר'

בדרכי הייחודית והנודעה, המעמידה את הבנת שורשי הסוגיות באור יקרות

על עניני:

- תערובות
- שכנים
- פרק חזקת הבתים
- ריבית

יוצא לאור במהדורה מפוארת
הכוללת מפתחות מפורטים
לפי ענינים ומקורות הש"ס

חמיר: 30 ש"ח

להזמנות:

מיל a@tvunot.net טלפון 053-41-6-8888 (יש להשאיר הודעה)
במחנות קהילות ברחבי הארץ [לחפד בחפוש 'עומקא דשמעתתא']

ניתן לחסין נג את הספר שיעורי הרב' על פרשות השבוע והמעונים